

Nasjonale retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater

Presentasjon av rapport levert
Kunnskapsdepartementet 15.juni
2016

Bakgrunn Norge

- I St.meld.nr. 20 (2004-2005), *Vilje til forskning*, ble prinsippet om åpen tilgang tatt opp
- I St.meld. nr. 30 (2008-2009), *Klima for forskning*, står det «Prinsipielt mener regjeringen at all offentlig forskning **bør** være åpent tilgjengelig, så sant ikke andre hensyn hindre det».
- I St. meld. nr. 18 (2012-2013), *Lange linjer*, står det «Prinsipielt mener regjeringen at all forskning som er helt eller delvis offentlig finansiert **skal** være åpent tilgjengelig”

Framvekst av retningslinjer

- Norges forskningsråd fikk retningslinjer for åpen tilgang allerede i 2004
- De fleste norske universitetene og høgskolene har retningslinjer for åpent tilgang
- EU har vedtatt retningslinjer for å sikre åpen tilgang for forskning finansiert gjennom EU-programmene
- Det samme har andre finansiører som National Institutes of Health og Wellcom Trust

Andre land

- I Storbritannia kom Finch-rapporten med sin anbefaling om åpen tilgang i 2012
- I Sverige sendte Vetenskapsrådet ut sitt forslag om retningslinjer i januar 2015
- Nederland har satt seg mål om 60% åpen tilgang i 2018 og 100% i 2024
- EUs konkurranseråd vedtok i mai 2016 mål om **full åpen tilgang innen 2020** → utvalget anbefaler det samme for Norge

Gruppe nedsatt i Norge av KD

Utvalget skal drøfte, vurdere og foreslå tiltak knyttet til:

- *CRISTins foreslåtte retningslinjer for åpen tilgang til forskningsresultater*
- *forutsetninger for å lykkes med foreslåtte retningslinjer fra CRISTin (risikoanalyse/SWOT-analyse)*
- *en overordnet plan for det praktiske arbeidet med innføring av retningslinjene, inkludert en*
- *tidsplan og kvantifiserbare målsettinger*
- *forutsetninger for å nå målene (temaer kan være infrastruktur (vitenarkiv, fond), akademisk*
- *frihet og akademisk ansvar, premisser for tiltak foreslått i retningslinjene)*
- *økonomiske spørsmål knyttet til gjennomføring*
- *avgrensninger som er gjort i forslaget til retningslinjer*
- *områder som krever videre utredning, jf. forslag i retningslinjer*

Avgrensninger i mandatet

- Åpen tilgang til vitenskapelige monografier, antologier, og resultater fra kunstnerisk utviklingsarbeid
 - Åpen tilgang til forskningsdata
- Gruppen sett på vitenskapelige artikler
- Anbefaler tilsvarende arbeid for de øvrige kategoriene

Gruppens medlemmer

- Torkel Brekke, Oslo Peace Research Institute (PRIO)/Universitetet i Oslo/Civita -(leder av arbeidsgruppen)
- Petter Bae Brandtzæg, SINTEF
- Johannes Waage Løvhaug, Norges forskningsråd
- Tove Klæboe Nilsen, Helse Nord RHF
- John-Arne Røttingen, Folkehelseinstituttet
- Oddrun Samdal, Universitetet i Bergen
- Margunn Aanestad, Universitetet i Oslo

Sekretariat:

Lars Wenaas, Nina Karlstrøm og Katrine Weisteen Bjerde, CRIStin

Forslag til retningslinjer, juni 2016

1. Forskere finansiert av norske offentlige midler skal som førstevalg publisere sine vitenskapelige artikler i tidsskrift med åpen tilgang (såkalt gull Open Access).
2. Forskere som velger tidsskrift uten åpen tilgang, skal gjøre artikkelen åpent tilgjengelig i et vitenarkiv (såkalt grønn Open Access). Tilgang bør gis maksimalt seks måneder etter publisering for STM-fagene (Science, Technology and Medicine) og tolv måneder for humaniora og samfunnsvitenskap i tråd med EU-kommisjonens anbefalinger.
3. Alle forskningsutførende institusjoner skal sørge for at deres forskningsartikler deponeres i et egnet vitenarkiv senest ved publiseringstidspunktet, uavhengig av publiseringskanal og uavhengig av om det er mulig å gjøre dem åpent tilgjengelig. Deponering er en forutsetning for at artiklene skal telle i den resultatbaserte omfordelingen.

4. Institusjoner og konsortier som forhandler avtaler med forlag om kjøp av tilgang til elektroniske ressurser skal sørge for at avtalene inneholder tiltak som
 - a. muliggjør åpen tilgang,
 - b. er transparente med hensyn til betingelser og
 - c. er budsjettneøytrale.
5. Offentlige forskningsfinansierende institusjoner skal bidra til å dekke kostnader til åpen publisering. Private og ideelle organisasjoner som finansierer forskning oppfordres til det samme.
6. Alle forskningsutførende og forskningsfinansierende institusjoner skal etablere eller revidere egne retningslinjer for åpen tilgang i tråd med de nasjonale retningslinjene.
7. Alle forskningsutførende institusjoner skal legge til rette for infrastruktur og administrative rutiner som gjør det enkelt for forskerne å følge retningslinjene.

Tiltak og forutsetninger

- Innføring av insentiv for å velge åpen publisering
 - Fagrådene prioriterer kanaler med åpen tilgang til nivå 2 dersom de har valg mellom flere kanaler av samme kvalitet
 - Faktor for åpen publisering i publiseringsindikatoren
- Finansiering av åpen tilgang
 - Det må finnes finansieringsordninger som sikrer at forskere ikke selv må dekke kostnadene til åpen publisering
- Deponering i vitenarkiv lokalt og nasjonalt, og bedre funksjonalitet for deponering
- Styrking av register over godkjente kanaler og forlag
- Styrking av samarbeid om avtaler med internasjonale forlag
- Utarbeiding av indikatorer og statistikk
- Endring av kriterier for evaluering av forskning
- Bevisstgjøring og informasjon

Høring - innspill til Kunnskapsdep.

- Om lag 150 høringsuttalelser pr 1.11.2016
- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-nasjonale-retningslinjer-for-apen-tilgang-til-forskningsresultater/id2506787/>
- Sekretariatet i CRISTin fått i oppdrag fra KD å behandle uttalelsene
- Utvalget vil bidra i sluttrunden
- → behandling i departementet, innføring av retningslinjer

Høringsuttalelsene

- Forskningsintensive sektorer (UH, Helse og Institutt)
- Statsforvaltningen, arbeidslivsorganisasjoner
- Mange andre
- Hovedlinjene i retningslinjene og prinsippet om åpen tilgang får stor oppslutning (80% positive til retningslinjene)
- Noen kritisk til enkelttiltak
- En del mener Norge bør gå enda lengre

Noen hovedpunkter - uttalelsene

- **Kvalitet i forskningen er viktigst**
 - forskerens valg av kanal
- **Internasjonalt samarbeid er essensielt**
 - alliere seg med Europa - politiske mål og konkret målsetting
 - konsortieforhandlinger med forlagene viktig punkt der internasjonalt arbeide er viktig
- **Sterkere virkemidler**
- **Infrastrukturen må forbedres**
 - kanalregisteret til NSD
 - CRIStin-systemet.
 - Nasjonalt vitenarkiv
- **Bøker og forskningsdata**
- **Mer finansiering**

